

EKONOMISKO LIETU TIESAS DARBĪBAS ATTĪSTĪBAS KONCEPCIJA 2026-2031. GADAM

Ekonomisko lietu tiesa ir viena no astoņām pirmās instances tiesām, kuras šobrīd darbojas Latvijā. Tās darbības teritorija ir visa Latvijas Republikas teritorija, bet tā izveidota specifisku, Civilprocesa likumā un Kriminālprocesa likumā noteiktu lietu izskatīšanai (likuma "Par tiesu varu" 29. panta 1.¹ daļa). Tādēļ tiesas attīstības plānošanā nepieciešams apvienot gan tās iekļaušanos kopējā civillietu un krimināllietu izskatīšanas sistēmā, gan tiesas specializācijas mērķu sasniegšanu. Bet pirms turpmāko mērķu nospraūšanas ir lietderīgi atskatīties uz iepriekš sasniegto.

Pārskats par iepriekšējā pilnvaru termiņā (2021-2026) paveikto

Ekonomisko lietu tiesa tapa sarežģītā laikā, kad sabiedrības funkcionēšanu būtiski ierobežoja *Covid-19* pandēmijas dēļ noteiktie ierobežojumi. Tādēļ tiesas darbības veiksmīgai uzsākšanai svarīgi bija spēt pielāgoties ārējiem apstākļiem. Tas izdevās, mērķtiecīgi un plaši izmantojot videokonferenču sistēmu piedāvātās saziņas iespējas. Gan pati tiesa, gan tiesas sēžu dalībnieki ir novērtējuši šīs inovācijas sniegtās iespējas, līdz ar to joprojām lielākā daļa tiesas sēžu notiek attālinātā vai hibrīdā režīmā, vismaz daļai iesaistīto personu atrodoties ārpus tiesas sēžu zāles. Tas ļauj nodrošināt tiesas sēžu veiksmīgu norisi pat situācijās, kad kādai no uzaicinātajām personām ir sarežģīti piedalīties tiesas sēdē klātienē, piemēram, veselības vai liela attāluma dēļ, līdz ar to ļaujot būtiski ietaupīt gan valsts, gan privātpersonu resursus (ceļā pazaudētais laiks un ceļa izdevumi, tiesas sēžu pārceļšanas izmaksas).

Atzīstot nepieciešamību proaktīvi veidot tiesas tēlu un apzinoties sabiedrības pamatotu interesi par daudzām tiesas tiesvedībā esošām lietām, tiesa ir izveidojusi savu komunikācijas kanālu portālā *x.com*, informējot sabiedrību par tiesas aktualitātēm un nozīmīgākajām lietām.

Ekonomisko lietu tiesa jau pašā sākumā apstiprināja savas nolēmumu noformēšanas vadlīnijas, lai tās nolēmumi būtu vizuāli standartizēti un atstātu respektablu iespaidu. Rakstu valoda ir tiesneša instruments, bet nolēmumi ir galvenais veids, kā tiesa komunicē ar sabiedrību, tādēļ ne tikai to saturam, bet arī formai ir jāatbalso profesionalitāte.

Nemot vērā sabiedrības pamatotu interesi par tiesas praksi un to, ka atbilstoši likumam atklātā tiesas sēdē pieņemtie nolēmumi ir vispārpieejama informācija, tiesā ir noteikts anonimizēt un publicēt ne tikai spēkā stājušos spriedumus, bet visus atklātā tiesas procesā

taisītos spriedumus jau pēc to pasludināšanas, kā arī spēkā stājušos lēmumus jautājumos par prasības nodrošināšanu un pagaidu aizsardzību civillietās.

Lai atbrīvotu tiesnešus no tehniskiem pienākumiem, tiesas darbiniekiem ir noteiktas tiesības apliecināt tiesvedības dokumentu atvasinājumus, kā arī (tiesnešu palīgiem) parakstīt atzīmes par nolēmumu spēkā stāšanos.

Kopš Rīgas pilsētas tiesa ir atbrīvojusi telpas ēkā Mazajā Nometņu 39, Rīgā, tiesas kancelejai ir nodrošināti darbam piemēroti apstākļi, kas iepriekš tādi nebija, jo bija jāstrādā lielā šaurībā telpā bez dabiskās ventilācijas.

Jauno darbinieku apmācības veicināšanai un labākās prakses pārņemšanai ir uzsākta tiesnešu palīgiem un tiesas sēžu sekretāriem paredzētu rokasgrāmatu izstrāde, pielāgojot tās Ekonomisko lietu tiesas vajadzībām.

Lai laicīgi nodrošinātu tiesnešus un tiesnešu palīgus ar informāciju par aktuālo tiesu praksi, ik mēnesi tiek apkopota augstāku instanču tiesu prakse par pārsūdzētajiem Ekonomisko lietu tiesas nolēmumiem.

Ekonomisko lietu tiesa aktīvi cenšas tikt pārstāvēta jautājumos, kas skar tās darbu, un tās tiesneši ir deleģēti darboties Kriminālprocesa likuma darba grupā, Civilprocesa likuma darba grupā, Komerclikuma darba grupā u.c., nodrošinot tiesību praktiķu atgriezenisko saikni.

Tiesā ir izveidojusi ciešu regulāru sadarbību ar ārvalstu partneriem – ar Lielbritānijas vēstniecību, iepriekšējos gados arī ar ASV vēstniecību – un apmainās ar pieredzi cīņā pret finanšu noziedzību.

Tiesas tiesneši ik gadu sadarbībā ar Valsts policijas koledžas Izmeklētāju mācību centru vada mācības izmeklētājiem par noziedzīgi iegūtas mantas konfiskācijas procesu.

Lai saglabātu tiesnešu kolektīvu, ir bijuši jāpieņem nepopulāri lēmumi par tiesnešu specializāciju, bet tie ir bijuši pirmšķietami produktīvi, uzlabojot lietu caurlaidību.

Tiesā ir iedibināta arī regulāra lietu statistikas un darba kvalitātes kontrole, reizi 1-2 mēnešos pārbaudot tādas rādītājus kā saņemto, pabeigto un atlikumā esošo lietu skaits (pa galvenajām kategorijām), vidējā un individuālu tiesnešu slodze, vidējais lietu izskatīšanas ilgums, ilgāk par diviem gadiem nepabeigto lietu skaits, neizlemtie prasības pieteikumi, lietas bez noteikta izskatīšanas datuma, kavētie nolēmumi. Aptuveni reizi gadā tiek pārbaudīta nolēmumu pārsūdzības statistika, kā arī tiesas sēžu ilgums galvenajās lietu kategorijās.

Stratēģiskā vadība

Stratēģiski jāpieņem, ka cilvēkresursu deficīts ir pastāvīgs plānošanas parametrs, nevis pārejoša krīze, tādēļ jāfokussējas uz esošo resursu un funkciju optimālu pārdali, nevis uz gaidām

par resursu periodisku lineāru pieaugumu. Piemēram, Pasaules Banka kā vienu līdzekļiem min lietu plūsmas vadības sistēmu, kurā laicīgi tiek identificētas vienkāršākās lietas, kuras tiek apstrādātas atsevišķā, ātrākā lietu plūsmā¹. Līdzīga normatīva kārtība jau šobrīd pastāv vispārējās jurisdikcijas tiesās attiecībā uz saistību piespiedu izpildi brīdinājuma kārtībā, taču likums neliedz līdzīgu sistēmu ieviest arī administratīvi organizatoriskā kārtā.

Esošais Kriminālprocesa likuma regulējums izvirza augstus cilvēktiesību standartus, bet tas (vai vismaz valdošā tradicionālā izpratne par tā regulējumu) nav piemērots apjomīgu un sarežģītu krimināllietu efektīvai izskatīšanai, tādēļ šādas lietas tipiski mēdz iestrēgt tiesā uz ilgiem gadiem. Līdz ar to mērķis nodrošināt cilvēktiesību aizsardzību nonāk konfliktā pats ar sevi, jo taisnīgs noregulējums netiek panākts saprātīgā termiņā. Tā kā lietas un sistēmiskas izmaiņas bieži vien atduras pret tikpat lielu sistēmas pretestību, vispirms jāidentificē “pudeles kakli” jeb tās normas (to izpratne), kuras sekmē vislielākos procesa kavējumus. Paralēli jāpadziļina dialogs ar ieinteresētajām institūcijām, lai iegūtu vienprātību un atbalstu jautājumā par to, kādas tieši izmaiņas būtu vēlamas un pieļaujamas.

Sabiedrības uzticēšanās tiesu varai un informētība par tiesību jautājumiem joprojām ir nepietiekama, tādēļ tiesai jāturpina aktīvs, mērķtiecīgs darbs, skaidrojot tiesību jautājumus un pieņemtos nolēmumus – gan pēc tiesas iniciatīvas, gan atbildot uz žurnālistu vai citu interesentu jautājumiem, šim nolūkam izmantojot gan oficiālos saziņas kanālus, gan izveidojušos kontaktus ar plašsaziņas līdzekļiem. Tiesneši parasti negribīgi komentē savus nolēmumus, taču viņiem jābūt sagatavotiem scenārijam, ka žurnālists ar mikrofonu un kameru var pārtvert viņus tiesas gaitenī. Savukārt tiesas komunikatoram ir jābūt skaidrai stratēģijai un darba plānam, lai nezaudētu kontroli pār naratīvu informācijas telpā un veidotu tiesas saziņas kanālu par avotu, no kura pamatoti var sagaidīt laicīgas un uzticamas ziņas.

Tiesnešu vadība

Jāturpina un jāpaplašina iesāktais darbs ar dažādiem statistikas un darba kvalitātes kontroles rādītājiem. Kā norādīts CEPEJ rokasgrāmatā, vizuāli statistikas dati nav tikai informatīvs līdzeklis, bet arī tiesas vadības instruments, lai nodrošinātu tiesības uz taisnīgu tiesu saprātīgā termiņā². Praksē šis instruments ir ļāvis pamanīt atsevišķu tiesnešu pārslodzi un, iespējams, vairākkārt ir ļāvis laicīgi izvairīties no pamatotām sūdzībām par tiesas darbu.

---

¹ <https://openknowledge.worldbank.org/server/api/core/bitstreams/f43f1640-467e-5feb-bbd2-c76a4ab00c17/content>.

² <https://rm.coe.int/cepej-2021-8-handbook-on-court-dashboards-en/1680a2c2f6>, 6. lpp.

Atklātai publiskai komunikācijai par termiņu ievērošanu pašai par sevi ir pozitīva ietekme uz termiņu disciplīnu, mazinot nepieciešamību veikt radikālus pretpasākumus.

Tieslietu ministrijas formulētā politika ir nodot tiesas piekritībā virkni jaunu civillietu kategoriju, šajā nolūkā daļēji sašaurinot tiesas kompetenci krimināllietās. Tomēr tendences šobrīd nav tiesai labvēlīgas – lai gan būtiski ir samazinājies ar ABLV bankas likvidāciju saistīto procesu par noziedzīgi iegūtu mantu skaits, pamazām pieaug ar telefona, interneta un mākslīgā intelekta starpniecību veikto krāpšanu un ar to saistīto legalizācijas lietu daudzums, bet pēdējās var prasīt pat vēl vairāk laika nekā pirmās. Iepriekšējā periodā izvēlētais risinājums ar civillietu tiesnešu faktisku pagaidu “pārspecializāciju” nav atzīstams kā ilgtspējīgs, līdz ar to krimināllietu tiesnešu piesaiste joprojām ir aktuāla.

Personāla vadība

Jauno darbinieku apmācībai un dažādu procesu aprakstam jāturpina izstrādāt rokasgrāmatas – labākās prakses pārņemšanai un institucionālās atmiņas pārmantošanai jāfokussējas nevis uz neaizstājamiem, individuāliem izcilniekiem un “mutvārdu tradīciju”, bet uz organizētu sistēmu.

Lai stimulētu darbinieku profesionālo izaugsmi un būtu iespējams deleģēt viņiem pēc iespējas kvalificētus pienākumus, tiesā jāturpina kultūra, kurā darbinieki negaida norādījumus un instrukcijas, bet tiek stimulēti uzņemties atbildību par savu darbu un tā rezultātiem un tiek atbalstīta viņu iniciatīva.

Labāko darbinieku piesaistīšanu, noturēšanu un viņu izaugsmi joprojām kavē tas, ka starp tiesnesi un tiesneša palīgu ir pārāk liela atbildības, profesionālās kvalifikācijas un atalgojuma plaisa, tādēļ tiesu sistēmā atbalstāma tiesneša palīga institūta reforma, veidojot amatu, kas būtu pārejas posms starp tiesneša palīgu un tiesnesi.

Administratīvā vadība

Tiesneša laiks ir nenovērtējams resurss. Lai tiesneši varētu pilnvērtīgi koncentrēties uz galvenajiem darba pienākumiem (tiesas sēžu vadīšanu, nolēmumu sagatavošanu), svarīgi ir turpināt meklēt veidus, kā atslogot tiesnešus no darbībām, kuras iespējams deleģēt atbalsta personālam.

Darbam piemērotu telpu pieejamība tuvākā termiņā vairs nešķiet problēma. Vienlaikus publiski pieejamie pētījumi liecina, ka tikpat augsta vai pat augstāka produktivitāte ir hibrīdam darba režīmam, kurš apvieno klātienē darbu ar attālinātā darba elastību un augstāku darbinieku

labsajūtu. Tādējādi politikai jābūt tādai, ka attālinātais darbs ir principā atļauts, bet katra tiesas sastāva ietvaros par tā izmantošanu lemj tiesnesis.

Atbalstāma ir piesardzīga, pakāpeniska mākslīgā intelekta integrēšana tehnisku un laika ziņā apjomīgu uzdevumu veikšanai.

2026. gada 17. maijā

Ekonomisko lietu tiesas
tiesnesis

Miķelis Zumbergs

